

nota

TER ONDERTEKENING

Aan: SFOE

Kansengelijkheid en Onderwijsondersteuning

Van

Persoonsgegevens

Persoonsgegevens

Bedrijfsinformatie

Bedrijfsinformatie

Datum

3 juli 2024

Referentie

46593720

Bijlagen

2

Intern OCW afgestemd

WJZ

Kamerbrief onderzoek juridische haalbaarheid toekomstscenario's vrijwillige ouderbijdrage

Aanleiding

Op 21 december jl. is de Tweede Kamer per brief geïnformeerd over drie denkbare toekomstscenario's voor de vrijwillige ouderbijdrage (VOB); limiteren, afschaffen in po en vo, of enkel afschaffen in po. Tijdens de begrotingsbehandeling is een motie van lid Pijpelink (GL-PvdA) aangenomen, die verzoekt het onderzoek naar de juridische haalbaarheid van deze scenario's spoedig uit te voeren en met de Kamer te delen.

Aan de Kamer is toegezegd om het onderzoek naar de juridische haalbaarheid voor Prinsjesdag toe te sturen.¹ Middels deze nota leggen wij het onderzoek van WJZ en beleid en bijbehorende Kamerbrief aan u voor.

Geadviseerd besluit

In deze nota vragen wij:

- uw akkoord op verzending van het onderzoek naar de juridische haalbaarheid aan de TK door ondertekening van de bijbehorende Kamerbrief.

Kernpunten

- Het onderzoek naar de juridische haalbaarheid is een reactie op de motie van het lid Pijpelink (GL-PvdA). De motie verzocht om 'het onderzoek naar de juridische haalbaarheid van het afschaffen dan wel limiteren van de VOB in het po en vo snel uit te voeren, zodat de Kamer hierover stappen kan nemen in besluitvorming'. De analyse wordt met een korte brief aangeboden aan de Tweede Kamer.
- Na verzending van de brief aan de TK spreken we graag met u verder over de vervolgstappen in het proces van de vrijwillige ouderbijdrage. Het onderzoek van WJZ en beleid beantwoordt de vraag: *"In hoeverre is het afschaffen dan wel limiteren van de ouderbijdrage, in het licht van artikel 23 van de Grondwet, juridisch haalbaar?"*.
- De analyse start met een beschrijving van het huidige wettelijk kader omtrent de vrijwillige ouderbijdrage, de knelpunten uit de praktijk en de systematiek rondom artikel 23 van de Grondwet, waarin de vrijheid van onderwijs is geregeld. Daarna volgt een toetsing van mogelijke toekomstige maatregelen rondom de vrijwillige ouderbijdrage aan de systematiek van artikel 23 van de

¹ Kamerstukken II, 2023-2024, 36 410, nr. 111

Grondwet.

- Hieruit komt naar voren dat de activiteiten en onderwijsconcepten, die worden bekostigd door middel van de ouderbijdrage, bescherming genieten van de vrijheid van onderwijs. Verdere regulering van de ouderbijdrage leidt tot een beperking van de vrijheid van onderwijs.
- Regulering is daarom alleen mogelijk wanneer de maatregelen noodzakelijk, geschikt en proportioneel zijn. Uitgangspunt bij deze toetsing is dat de wetgever terughoudendheid dient te betrachten.
  - De noodzakelijkheid van de maatregelen wordt gevonden in de afnemende kansengelijkheid in en toegankelijkheid van het onderwijsbestel als gevolg van de huidige systematiek van de vrijwillige ouderbijdrage. Tevens komt in de analyse naar voren dat de vrijwillige ouderbijdrage op dit moment een van de negatieve factoren is in de toenemende onderwijssegregatie.
  - Het afschaffen van de ouderbijdrage lijkt een geschikte maatregel om kansengelijkheid te bevorderen en onderwijssegregatie terug te dringen.
  - Afschaffing kan, vanwege het risico op onderwijsverschraling, slechts proportioneel worden geacht indien dat gepaard gaat met mitigerende maatregelen zoals bijvoorbeeld ophoging van de bekostiging.
  - Het limiteren van de ouderbijdrage heeft weliswaar minder negatieve effecten, maar is daarentegen wel minder geschikt om de doelstellingen van het bevorderen van kansengelijkheid en toegankelijkheid van het onderwijs en het terugdringen van onderwijssegregatie, te bereiken.
- In de analyse wordt deze inperking - afschaffing of limitering van de vrijwillige ouderbijdrage - gerechtvaardigd door middel van het beargumenteren van de noodzaak, geschiktheid en proportionaliteit van de maatregelen. De in de scenario's uitgewerkte eisen kunnen in de toekomst worden gekwalificeerd als deugdelijkheidseisen, omdat ze bijdragen aan de kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs.
- In de analyse wordt de conclusie getrokken dat de maatregelen – ondanks de inperking van de vrijheid van onderwijs – juridisch haalbaar kunnen zijn. Dit vanwege het zwaarwegende belang van kansengelijkheid en het tegengaan van onderwijssegregatie. Het is voor deze inperking wel noodzakelijk dat dit gepaard gaat met mitigerende maatregelen in de vorm van bijvoorbeeld ophoging van de lumpsum, zodat scholen gecompenseerd worden voor het verlies aan inkomsten. Er is momenteel echter geen financiële dekking voor dergelijke maatregelen.²

Toelichting

Proces t.a.v. ouderbijdrage

- In de zomer van 2021 is de motie van Kamerlid De Hoop aangenomen. De motie stelt dat hoge vrijwillige ouderbijdragen de schoolkeuze ernstig kunnen beperken, daarmee de kansengelijkheid schaden en de segregatie in het onderwijs versterken. Een limiet zou deze drempels, met name voor minder

---

²Indien wordt uitgegaan van de gemiddeld gevraagde VOB in het po (€ 49,-) en in het vo (€ 183,-) – zoals gepubliceerd in de meest recente Schoolkostenmonitor – komt compensatie neer op een jaarlijks bedrag van ca. € 72,5 miljoen voor het po en ca. € 172,5 miljoen voor het vo.

- kapitaalkrachtige ouders, kunnen wegnemen.
- Diezelfde zomer is ook de initiatiefwet in werking getreden, die stelde dat leerlingen niet meer mogen worden uitgesloten van activiteiten, georganiseerd door het bevoegd gezag, die buiten het reguliere lesprogramma vallen.
  - Sindsdien zijn er veel berichten in de media gekomen die stellen dat steeds minder ouders de ouderbijdrage betalen, vooral op scholen met minder kapitaalkrachtige ouders. Dit leidt tot onderwijsvershraling. De Schoolkostenmonitor, die u in september 2023 met de Kamer heeft gedeeld, bevestigde dit beeld.
  - Uit het veld is de roep om stappen te zetten op de ouderbijdrage steeds groter geworden. In juni 2023 pleitten verschillende onderwijsorganisaties (o.a. PO-Raad, VO-raad en Ouders en Onderwijs) voor het afschaffen van de ouderbijdrage in het po en afschaffing in het vo verder te onderzoeken. De VO-raad scherpte dit standpunt aan in de verkiezingsinzet in het najaar van 2023: de sectorraad gaf aan dat de ouderbijdrage in het funderend onderwijs moet worden afgeschaft, mits daar een bijdrage per leerling vanuit het Rijk voor aanvullende activiteiten tegenover staat.
  - Op 21 december 2023 gaf u een beleidsreactie op de Schoolkostenmonitor en deelde u de drie denkbare scenario's voor de vrijwillige ouderbijdrage met de Kamer.
  - Tijdens de OCW-begrotingsbehandeling in januari 2024 is vervolgens de motie Pijpelink c.s. aangenomen, die de regering verzocht om het onderzoek naar de juridische haalbaarheid van het afschaffen dan wel limiteren van de vrijwillige ouderbijdrage in funderend onderwijs snel uit te voeren, zodat de Kamer stappen kan zetten in de besluitvorming over de ouderbijdrage.

Voorgestelde scenario's

- De drie denkbare scenario's die u eind vorig jaar aan de Kamer hebt voorgelegd, betreffen de volgende:
    1. *Vrijwillige ouderbijdrage afschaffen in het funderend onderwijs*: in dit scenario zou in de onderwijswetgeving worden opgenomen dat het niet is toegestaan voor scholen om geldelijke bijdrages te vragen en aan te nemen van ouders. Als proportionaliteitswaarborg zou de lumpsum vanuit de Rijksoverheid kunnen worden opgehoogd.
    2. *Vrijwillige ouderbijdrage afschaffen in het primair onderwijs*: in dit tweede, minder vergaand scenario worden in de onderwijswetten die betrekking hebben op het po opgenomen dat het niet is toegestaan voor scholen om geldelijke bijdrages te vragen en aan te nemen van ouders. Ook in dit scenario zou ter de lumpsum vanuit de Rijksoverheid kunnen worden opgehoogd.
    3. *Limiet stellen aan de vrijwillige ouderbijdrage in het funderend onderwijs*: in dit scenario wordt in de onderwijswetgeving een maximum bedrag opgenomen dat een school mag vragen als vrijwillige ouderbijdrage. Daarbij zou onderscheid worden gemaakt tussen de maximum bedragen die in het po en het vo mogen worden gevraagd. Binnen dit scenario kan er voor worden gekozen om de lumpsum te verhogen om scholen tegemoet te komen. Dit kan echter
-

ook achterwege worden gelaten.

Datum
3 juli 2024